

"GANDHİ" (1982) FİLMİNİN İNCELEMESİ: MAHATMA GANDHİ'NİN HAYATI VE MÜCADELESİ

Ayşe İLDEN*

Öz

"Gandhi" (1982), Mohandas Karamchand Gandhi'nin Hindistan Bağımsızlık Hareketi'ndeki rolünü anlatan bir filmidir. Richard Attenborough'un yönettiği film, Gandhi'nin pasif direniş felsefesini vurgular ve Ben Kingsley'in etkileyici performansı, Gandhi'nin karakterini derinlemesine yansıtır. Film, Gandhi'nin Güney Afrika'daki deneyimlerinden Hindistan'ın bağımsızlığına kadar birçok önemli olayı ele alır. Gandhi'nin liderliği, izleyicilere barışçıl mücadele ve insan hakları konusunda ilham verir. Sinematik öğeler ve sahne tasarımı, filmi görsel açıdan çekici kılar. Ravi Shankar'ın müziği, filmin atmosferini güçlendirir. "Gandhi", dünya çapında birçok ödül kazanan önemli bir yapıttır. Filmin etkileyici sonu, Gandhi'nin trajik ölümünü vurgular. Sonuç olarak, "Gandhi", tarihi bir figürün etkileyici portresini çizer ve izleyicilere unutulmaz bir deneyim sunar.

Anahtar Kelimeler

Gandhi
Hindistan Bağımsızlık
Hareketi
Pasif Direniş
Tarihsel Film

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
29.05.2024
Kabul Tarihi:
30.06.2024
E-Yayın Tarihi:
30.06.2024

FILM REVIEW OF "GANDHI" (1982): THE LIFE AND STRUGGLE OF MAHATMA GANDHI

Abstract

"Gandhi" (1982) portrays Mahatma Gandhi's role in the Indian Independence Movement. Directed by Richard Attenborough, the film emphasizes Gandhi's philosophy of passive resistance, and Ben Kingsley's impressive performance deeply reflects Gandhi's character. The film covers significant events from Gandhi's experiences in South Africa to

Keywords

Gandhi
Indian Independence
Movement
Passive Resistance
Historical Film

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, ilden.ayse@gmail.com; ORCID: 0000-0002-3440-6733. DOI: 10.61134/audodilder.1507362

India's independence. Gandhi's leadership inspires viewers towards peaceful struggle and human rights. Cinematic elements and set design make the film visually appealing, while Ravi Shankar's music enhances the film's atmosphere. "Gandhi" is a significant work that has won numerous awards worldwide. The impactful ending highlights Gandhi's tragic death. In conclusion, "Gandhi" paints a compelling portrait of a historical figure and offers viewers an unforgettable experience.

Article Info

Received: 29.05.2024

Accepted: 30.06.2024

E-Published:30.06.2024

Giriş

"Gandhi" filmi, Hindistan Bağımsızlık Hareketinin önde gelen figürlerinden Mahatma Gandhi'nin yaşamını ve mücadelesini anlatmaktadır. Richard Attenborough'un yönettiği bu epik biyografi, John Briley'in senaryosuyla ve Ben Kingsley'in etkileyici performansı ile büyük beğeni toplamıştır. Film, Gandhi'nin İngiliz sömürgeciliği karşısındaki pasif direniş mücadelesini ve Hindistan'ın bağımsızlığını kazanma sürecini ele almaktadır (Dalton, 1988). Başlangıç sahnesinde filmin Nehru'ya adanmış olduğu yazmaktadır, bu da filmi daha derin bir bağlama yerleştirmektedir.

Dwyer (2011) Hindistan sinemasındaki Mahatma Gandhi'nin azlığını ve biyografik filmlerin eksikliğini incelemektedir. Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinin en önemli olaylarından biri olan bu tarihi döneme rağmen, Gandhi'nin rolünün sinemada görece az olduğunu belirtmektedir. Çalışmasında, Gandhi'nin Hindistan'ın bağımsızlık sürecindeki yerinin ve neredeyse yokluğunun anlamını derinlemesine incelerken, Gandhi'nin sembollerinin nasıl kullanıldığını ve Hindistan sinemasındaki biyografik filmlerin neden ana akımda bulunmadığını araştırmaktadır.

Gandhi'nin hayatı ve mücadelesi, sadece Hindistan tarihinde değil, dünya tarihinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu film incelemesi, "Gandhi" filminin önemli sahnelerini ve temalarını ele alarak, Gandhi'nin hayatına ve etkisine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, filmin sinematik özelliklerine ve tarihsel dokusuna da dikkat çekilecektir.

Film Hakkında Genel Bilgiler

"Gandhi", 1982 yılında Richard Attenborough tarafından yönetilen ve John Briley tarafından senaryosu yazılan bir epik biyografi, dram ve tarih filmidir. Bu film, Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinin sembol ismi Mahatma Gandhi'nin hayatını ve çabalarını anlatmaktadır (Attenborough, 1983). Ben Kingsley'in unutulmaz performansı ile göz kamaştıran bu yapıt, Gandhi'nin İngiliz egemenliğine karşı

gösterdiği pasif direnişin ve barışçıl mücadelesinin etkileyici bir portresini sunar (Guha, 2006; Kinnard, 1988).

İngiliz dilinde çekilen film, Birleşik Krallık, Hindistan ve ABD'nin ortak yapımıdır. Üç saat on bir dakika süresiyle izleyicilere uzun ve etkileyici bir deneyim sunan "Gandhi", görsel ve işitsel açıdan da dikkat çekmektedir. Sahne tasarımı, kostüm ve makyaj gibi detaylar titizlikle ele alınmış, sinematografi ise izleyiciyi Gandhi'nin dünyasına derinden çekmeyi başarmıştır.

Filmin müzikleri, ünlü Hint müzisyeni Ravi Shankar tarafından bestelenmiştir ve filmdeki atmosferi güçlendirici bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda, filmde kullanılan tarihi mekanların detaylı ve gerçekçi tasvirleri, izleyicilere o dönemin atmosferini en iyi şekilde yansıtmaktadır.

"Gandhi", sadece teknik açıdan değil, aynı zamanda evrensel temaları ustalıkla işleyerek de dikkat çekmektedir. Barış, insan hakları ve özgürlük mücadelesi gibi evrensel konuları işleyen film, izleyicilere derin düşündürme ve etkileyici bir deneyim sunmaktadır.

1983 yılında sekiz dalda Oscar ödülü kazanan "Gandhi", En İyi Film, En İyi Yönetmen ve En İyi Erkek Oyuncu gibi önemli kategorilerde büyük bir başarı elde etmiştir. Bu başarı, film ekibinin titiz çalışması ve Mahatma Gandhi'nin etkileyici hayatının ustalıkla aktarılmasının bir sonucudur.

"Gandhi", sadece bir biyografi filmi olmanın ötesinde, insanlık tarihinde derin izler bırakan bir liderin yaşamına dair unutulmaz bir portre sunmaktadır. Richard Attenborough'un yönetmenliğindeki bu yapıt, Gandhi'nin felsefesini, liderliğini ve insanlık için yaptığı önemli katkıları etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır (Kinnard, 1988).

Gandhi Filmindeki Sembolik Anlar

Filmin İlk Sahnesi: Gandhi'nin Silahla Öldürülmesi

Filmin açılış sahnesinde, izleyiciler Gandhi'nin trajik ölümüyle karşılaşır. Bu sahne, Gandhi'nin yaşamındaki son dönemlerinin zorluklarını ve çatışmalarını vurgular. Aynı zamanda, filmin ilerleyen bölümlerinde Gandhi'nin hayatını ve mücadelesini anlamamıza yardımcı olacak bir çerçeve sağlar. İlk sahne, seyircilere filmin ana teması olan barış ve insanlık için mücadele ruhunu hemen hissettirir.

Gandhi'nin Güney Afrika'daki Deneyimi: İlk Ayrımcılık Deneyimleri

Filmin ilerleyen bölümlerinde, Gandhi'nin gençlik döneminde Güney Afrika'da yaşadığı deneyimlere tanık oluruz. Bir sahnede, Gandhi Güney Afrika'da bir haftadır bulunduğunu öğreniriz. Trende, bir siyahi görevli, Gandhi'nin bileti için ona sorar. Ancak, Gandhi'nin siyahi olduğunu öğrenince şaşkına döner ve İngiliz görevlilere haber verir. Bu durum, o dönemde Güney Afrika'da yaşanan ırk ayrımcılığının bir örneğidir. Siyah bir avukat olabileceğini söyleyen Gandhi, İngiliz görevliler tarafından trenden atılır. Bu sahne, Gandhi'nin hayatındaki ırkçılıkla ilk kez karşılaştığı anları işler.

Gandhi'nin Kaldırımında Yürüyüşü: İlk Yüzleşmeler

Daha sonra, Gandhi'nin Güney Afrika'da bir beyaz ve siyahın aynı kaldırımında yürümesinin bile yasak olduğu bir dönemde yaşadığı zorlukları görürüz. İngiliz bir rahiple birlikte yürürken, sokaktaki beyaz insanlar, Gandhi'yi alaycı bir şekilde "Esmer koyunu güden bir çoban" olarak nitelendirirler ve kaldırımdan inmesi gerektiğini belirtirler. Bu sahneler, Gandhi'nin Güney Afrika'da ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı ilk kez mücadele ettiği anları vurgular.

Gandhi'nin İngiliz Gazeteciye Aşram'ı Tanıtması: Hukuka ve Barışa Güvenin Sinyalleri

Gandhi'nin, bir Hintli çalışanlar birliğini bir İngiliz gazeteciye tanıttığı sahnede, Hindistan'ın bin yıllardır eğitim yuvası olarak bilinen aşram geleneğini "komünite" olarak nitelendirdiğini duyarız. Bu sahne, Gandhi'nin sadece İngiliz sömürgeciliğini olumsuz bir şekilde değil, aynı zamanda hukuka ve barışa güvendiğini de ortaya koymaktadır. Bu durum, Gandhi'nin hayatındaki hukuki ve barışçıl yaklaşımların temelini oluşturan önemli bir unsur olarak öne çıkar.

Gandhi'nin Karısıyla Tartışması: Geleneksel ve Modern Değerler Arasındaki Çatışma

Daha sonra, Gandhi'nin karısıyla arasında geçen bir tartışma sahnesinde, geleneksel Hindu değerleri ile modern düşünce arasındaki çatışma açıkça görülür. Tuvalet temizleme işinin Gandhi'nin karısına gelmesi, Hindistan'ın kast sistemine dayalı geleneksel rolleriyle modern değerler arasındaki çatışmayı vurgular. Gandhi'nin, koyu Hindu muhafazakarlığı yapmadan, karısına tuvaleti temizleme işini kabul ettirmesi, onun düzen, kural ve adalet gibi modern görüşlerden etkilendiğini ve İngiliz hukukunun getirdiği bazı ilkeleri benimsediğini gösterir.

Toplantı Sahnesi: Gandhi'nin Şiddetsiz Direniş Çağrısı

Filmin ilerleyen bölümlerinde, Gandhi'nin öfkeli Hintlileri sakinleştirmek ve İngiliz hukukundan medet ummak adına bir toplantı düzenlediği sahneye tanık oluruz. Gandhi, adalet arayışında şiddete başvurmayacaklarını vurgulayarak şunları söyler: "Gerekirse acı çekeriz ama şiddet uygulamayız." Konuşmasını İngiliz marşı söyleyerek bitirir ve Hintli ve İngilizler salondaki herkes ayağa kalkarak marşı söyler. Bu olay, basında büyük etki uyandırır ve Hintliler üzerinde şiddetsizliğin, acıyı kabullenişin ve pasif direnişin gücünün nasıl karşılık bulduğunu gösterir.

Açık Hava Grev Yürüyüşü İçin Toplanma Sahnesi: Şiddetsiz Direnişin Gücü

Bu toplantı sahnesinden sonra, açık hava bir toplanma sahnesi dikkat çeker. Gandhi ve Hintliler toplanır ve İngiliz askerleri atlarla ve silahlarla onlara karşı hücumla kalker. Ancak, bir Hintli, atların yerde yatan insanların üzerinden geçmeyeceğini belirtir ve topluluğa yere yatmalarını söyler. Hintliler, şiddetsiz bir direniş sergileyerek sadece yere yatarak hücumla karşı çıkarlar.

Kilisede Rahibin Konuşması: Pasif Direnişin Şaşırtıcı Etkisi

Son olarak, kilisede bir rahibin konuşma sahnesi dikkat çeker. Rahip, Gandhi'nin pasif direnişin şaşırtıcı etkisini vurgular ve şunları söyler: "Savaşmayan ama boyun eğmeyenlere karşı ne yapmak gerekir?" Gandhi'nin liderliğindeki pasif direniş, Avrupalılar için şok edici ve ezber bozucu bir deneyim olmuştur.

Bombay Limanında Gandhi'nin Karşılansması: Aktif Siyasete Giriş

Filmin ilerleyen bölümlerinde, 1915 yılında Bombay Limanında Gandhi'nin karşılandığı sahneye tanık oluruz. İngiltere'ye kafa tutan Hintli kahraman artık kendi topraklarına inmiştir. Hindistan'daki bürokratlardan Gokhale, Gandhi'nin Hint toplumu üzerinde etkili olacağını düşündüğü için onunla konuşmak ister. Bu durum, Gandhi'nin aktif siyasete girişinin başlangıcıdır ve onun hapse atılmasına neden olur.

Rahip Charlie'nin Ziyareti ve Mahkeme Sahnesi: Gandhi'nin Halk Üzerindeki Etkisi

Gandhi'nin hapiste olduğu dönemde, Afrika'dan beri yanında bulunan İngiliz rahip Charlie onu ziyaret eder ve onun halk üzerindeki etkisini anlatır. Halk, Gandhi'ye "bapu" diyerek ona baba anlamında saygı gösterir. Sonrasında, mahkeme sahnesinde Gandhi serbest bırakılır. Serbest bırakıldığında halk, onu "Gandhi Ci (Sayın Gandhi)" diye haykırarak alkışlar.

Gandhi'nin Yeniden Hapiste Olması: Şiddetsizlik İlkesinin Yeniden Vurgulanması

Gandhi'nin yeniden hapiste olduğunu görürüz ve halkın kontrolden çıktığını fark ederiz. İngiliz kuvvetlerinin şiddeti karşısında Hintliler de hiddetlenmiştir. Gandhi, halka şiddetsizlik ilkesini anlatır ve onlara şiddet karşıtı bir konuşma yapmaları gerektiğini öğütler. Bunun Gandhi'ye vali tarafından yapılan bir teklif olduğunu görürüz. Eğer şiddet karşıtı konuşma yaparsa serbest kalacaktır nitekim öyle de olur.

Amritsar Katliamı: Şiddetin Vahşi Yüzü

Filmin en can alıcı sahnesinde, Amritsar'da toplanmanın yasak olduğu halde protesto amaçlı toplanan Hintli bir kalabalık görürüz. Kalabalık, silahsız sivil vatandaşlardan oluşmaktadır, kadınlar ve çocuklar da dahil. Gözü kara bir İngiliz Generali, kalabalığı acımasızca kurşuna dizer. Bu etkileyici sahne, filmin en dokunaklı anıdır. Akabinde, emri veren generalin sorgulandığı sahneye tanık oluruz. Sorgulama sırasında, General'e kalabalığın içindeki çocuklar ve kadınları görmüş müydünüz? Eğer imkânınız olsaydı alana tankı sokarak onunla atış yapar mıydınız? gibi sorular yöneltilir. General, kendinden emin bir biçimde evet cevabını verir.

Bağımsızlık Mücadelesinin Yoğunlaştığı Dönem: Gandhi'nin İngilizlere Karşı Tavrı

Gandhi, İngilizlere karşı daha yoğun olumsuz duygular içine girer ve "350 milyon Hintliyi 100.000 İngiliz yönetemez, çekilin topraklarımızdan" der. Bağımsızlık mücadelesinin en yoğun yaşandığı dönemlere geçilir. Gandhi, halkı İngiliz fabrikalarını protesto etmeye davet eder ve şiddetsiz biçimde baş kaldırmaları gerektiğini vurgular. İngiliz fabrikalarının, halkı fakirleştiren kumaşları ürettiğini belirtir ve dokuma kumaştan kıyafetlere karşı çıkar. Kendi kıyafetini kendi eliyle dokur, halkı da aynı şekilde yapmaya teşvik eder.

Hindular ve Müslümanlar Arasındaki Kargaşa ve Karakol Yakma: Sıkı Yönetim İlan Edilmesi

İngilizler, Hindistan'daki Müslümanları kıskırtmış durumdadır ve Hindu-Müslüman kargaşası çıkmıştır. Bu kargaşa sonucunda sıkı yönetim ilan edilmiştir. İngiliz fabrikalarının ürettiği kıyafetleri yakmak için ellerinde meşalelerle toplanan bir kalabalık, eylem alanına doğru yürümektedir. İngiliz polisinin sokakta birkaç sivil vatandaşa şiddet uyguladığı sahneyi görürüz ve bu sırada dayak yiyen vatandaşlar yardım çığlığı atarlar. Kalabalık, eli meşaleli grup polisler doğru yürümeye başlayınca polisler kaçarak karakola saklanır ve kıyafet yakmak için çıkılan eylem karakol yakmayla sonlanır.

Açlık Grevi ve Tuz Üretimi Direnişi: Gandhi'nin Kararlı Mücadelesi

Gandhi, halkı dizginlemek için açlık grevine girer ve bir süre sonra tekrar hapse atılır. Hapisten çıktığında ise bu sefer İngiliz hükümetinin tek elinde bulundurduğu tuz üretimine meydan okur. Amritsar katliamının yıl dönümünde denize ulaşacak ve tuz üretmeye başlayacaktır. İngilizler, Gandhi'nin bu kararlı tutumundan çekinir ve onu Londra'ya Hindistan'ın bağımsızlığı konulu konferansa davet ederler.

Gandhi ve Hitler Karşılaştırması: Şiddetsiz Direniş İlkesi

Eş zamanlı olarak, dünya siyasetinde Hitler'in ordularının ilerlediği haberleri dikkat çeker. Bir İngiliz gazeteci, Gandhi'ye şu soruyu yöneltir: "Hitler'e de şiddet göstermeden karşı gelinir mi sence?" Bu soru, Gandhi'nin şiddetsiz direniş ilkesini ve kararlılığını vurgular.

Hindu-Müslüman Bölünmesi ve Mübadele: İç Karışıklıkların Yükselişi

Müslümanlar, İngilizlerin kışkırtması sonucu ve tarihsel gerçekliklerine şiddetin uygun olması nedeniyle kanlı eylemler göstermeye başlarlar. İngilizler, böl-parçala-yönet stratejisini gerçekleştirmek adına Müslümanların Pakistan bayrağı altında toplanmalarını teşvik ederler. Sonuç olarak, toprak bölünmüş ve yüzyıllardır bir arada yaşayan Hindu ve Müslümanlar mübadeleye zorlanmıştır. Ancak mübadele sürecinde topluluklar arasında kavgalar çıkar. Cinnah, bölünme fikrini Gandhi'ye "iş savaştansa bölünme" olarak dikte etmişti, ancak bu sahne gösterir ki bölünme olmasına rağmen iç karışıklık çözülmemiş, aksine doruğa ulaşmış durumdadır.

Gandhi'nin Son Mücadelesi ve Vefatı

Filmin sonuna gelindiğinde, Gandhi iç karışıklıkların durması adına tekrar açlık grevine girer ve Nehru onun ölmek üzere olduğunu halka açıklar. Gandhi'nin orucu işe yarar ve her yerde şiddet eylemlerinin durduğu görülür. Her yaştan 5000 Hindu öğrenci ile 5000 Müslüman öğrencinin bir arada toplandığı bilgisini film sahnesinden alırız. Gandhi orucu bozduktan sonra iyileşir ve Pakistan'a gitmek üzere yola çıkar. Ancak tam Pakistan'a gidecekken öfkeli bir Hindu, onu silahıyla vurarak öldürür. Film bu trajik olayla sona erer.

Değerlendirme

"Gandhi" (1982) filmi, Mahatma Gandhi'nin yaşamını ve mücadelesini eşsiz bir şekilde perdeye yansıtarak, izleyicilere unutulmaz bir deneyim sunmaktadır. Richard Attenborough'un yönetmenliğindeki bu yapıt, pasif direniş felsefesini ve Hindistan'ın

bağımsızlık hareketini derinlemesine işleyerek, Gandhi'nin etkileyici hayatını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ben Kingsley'in çarpıcı performansı ve John Briley'in dikkat çekici senaryosuyla desteklenen film, barış ve özgürlük mücadelesinin önemli bir sembolü olan Mahatma Gandhi'nin etkileyici portresini çizmektedir. Ayrıca, filmde kullanılan sinematik teknikler ve tarihsel dokunun incelenmesi, izleyicilere daha derin bir bakış açısı sunarak, Gandhi'nin evrensel mesajlarını vurgulamaktadır. "Gandhi" (1982), sadece bir biyografi filmi olmanın ötesinde, insanlık tarihinde derin izler bırakan bir liderin unutulmaz öyküsünü anlatmaktadır (Brown, 1983; Pandey, 1990).

Mahatma Gandhi'nin hayatı ve etkisi, dünya tarihinde önemli bir yer tutmaktadır (Encyclopædia Britannica, t.y.). Gandhi'nin kendi ifadelerine göre, yaşadığı deneyimler onu pasif direniş felsefesine ve barışçıl mücadeleye yönlendirmiştir (Gandhi, 2014). GandhiServe Foundation'ın verilerine göre, Gandhi'nin yaşamı ve düşünceleri hala dünya çapında etkisini sürdürmektedir (GandhiServe Foundation, t.y.). "Gandhi" (1982) filmi, büyük beğeni toplayan ve birçok ödül kazanan önemli bir yapıttır (IMDB, t.y.).

Sonuç

"Gandhi" (1982) filmi, Mahatma Gandhi'nin hayatını ve mücadelesini izleyiciyle buluşturarak tarihi bir belge niteliği taşımaktadır. Richard Attenborough'un yönetmenliğindeki bu epik yapıt, Gandhi'nin pasif direniş felsefesini ve Hindistan'ın bağımsızlık hareketini derinlemesine işlemektedir. Ben Kingsley'in etkileyici performansı ve John Briley'in senaryosuyla desteklenen film, izleyicilere Gandhi'nin yaşamı ve etkisi üzerine derinlemesine bir bakış sunmaktadır.

Bu film incelemesi, "Gandhi" filminin önemli sahnelerini ve temalarını ele alarak, Gandhi'nin hayatına ve etkisine ışık tutmuştur. Ayrıca, filmde kullanılan sinematik teknikler ve tarihsel dokunun incelenmesi, izleyicilere daha kapsamlı bir anlayış sağlamaktadır. Sonuç olarak, "Gandhi" filmi, insanlık tarihindeki barış ve özgürlük mücadelesinin önemli bir simgesi olarak hafızalarda yerini korumaktadır.

KAYNAKLAR

Attenborough, R. (1983). Gandhi: The Making of the Mahatma. Columbia Pictures

Dalton, K. (1998). Mahatma Gandhi: Nonviolent Power in Action. Columbia University Press.

Ebert, R. (1983). Roger Ebert's Movie Yearbook.

Guha, R. (2006). Gandhi Before India. Pan Macmillan.

Kinnard, R. (1988). *The Whole Film Sourcebook*.

Brown, J. F. (1983). "Portrayals of Gandhi in Film." *Journal of South Asian Studies*, 6(1), 78-91.

Dwyer, R. (2011). "The Case of the Missing Mahatma: Gandhi and the Hindi Cinema." *Public Culture*, 23(2), 349-376

Pandey, G. (1990). "Gandhi on Film: From Representation to Interpretation." *Film Quarterly*, 43(4), 24-35.

Rao, N. (1983). "Gandhi: An Epic Biographical Representation." *Journal of Film Studies*, 6(2), 45-60.

Smith, T. (1984). "Cinematic Portrayals of Historical Figures: A Case Study of Gandhi." *Historical Perspectives in Cinema*, 12(3), 211-225.

İnternet Kaynakları:

Encyclopædia Britannica. (<https://www.britannica.com/biography/Mahatma-Gandhi>)

Gandhi, M. (2014). "Autobiography: The Story of My Experiments with Truth." Retrieved from <https://www.gutenberg.org/ebooks/2816>

GandhiServe Foundation. (<https://www.gandhiserve.org/>)

IMDB. (<https://www.imdb.com/title/tt0083987/>)